

מדת בדת

לע"נ ר' יעקב דב בן ר'

משה שלסקי זצ"ל
הערות ותנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 285 פרשת שמות תשע"ח

שבועות לח-מד

דבר קצוב ותובע רק דבר שאינו קצוב ולחכמים אדם לא עוזב דבר שלא פטור בהודאתו ותובע דבר שהנתבע פטור בהודאתו.

פרק שבועת הדיינים

משנה בשבועת הדיינים הטענה היא לפחות שתי כסף וההודאה אפילו רק שזה פרוטה, וכשאין ההודאה ממין הטענה פטור, לדוגמא שתבעו שתי כסף ופרוטה והנתבע אומר אין לך בידי אלא פרוטה חייב, ואם אמר מנה לי בידך והנתבע אומר אין לך בידי הוא פטור ואם תבעו מנה יש לי בידך והנתבע אומר אין לך בידי אלא חמישים דינר חייב, ואם אמר מנה לאבא בידך והוא אומר אין לו אלא חמישים פטור כי הוא כמשיב אבידה, אם תבעו מנה לי בידך ואמר כן ולמחרת אמר לו תנהו לי ואמר לו כבר נתתי לך פטור ואם אמר אין לך בידי חייב, ואם אמר לו מנה לי בידך ואמר כן ואמר לו אל תתן לי אלא בעדים ולמחרת אמר לו תנהו לי ואמר נתתי לך חייב כי היה צריך לתת לו בעדים, ואם תבעו יש לי בידך ליטרא זהב ואמר לו אין לך בידי אלא כסף פטור, ואם אמר לו דינר זהב יש לי בידך ואמר לו אין לך בידי אלא דינר כסף ועוד טריסית ופונדיון ופרוטה חייב כי הכל מין מטבע וזה הודאה ממין הטענה, ואם תבעו כור חטה יש לי בידך ואמר לו אין לך בידי אלא לתך קטנית פטור אך אם תבעו כור פירות יש לי בידך ואמר לו אין לך בידי אלא לתך קטנית חייב כיון שהקטנית בכלל פירות, אם טענו חטים והודה לו בשעורים פטור ולר"ג חייב, מי שטען לחבירו בכדי שמן והודה לו בקנקנים לאדמון כיון שיש כאן הודאה ממקצת הטענה ישבע ולחכמים אין ההודאה ממין הטענה, ור"ג אמר שהוא מסכים לדברי אדמון, אם טענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר בקרקע או הודה בקרקע וכפר בכלים פטור ואם הודה במקצת הקרקעות פטור אך אם הודה במקצת הכלים חייב כי נכסים שאין להם אחריות זוקקים נכסים שיש להם אחריות להשבע עליהם, לא נשבעים על טענת חרש שוטה וקטן ולא משביעים קטן אך נשבעים לקטן והקדש. **גמרא** רב יהודה אומר בשם רב ששבועת הדיינים משביעים בשבועה שאמורה בתורה כמו שכתוב ואשביעך בה' אלוקי השמים, ורבינא אמר שזה כדעת ר' חנינא בר אידי שצריך שם המיוחד אמר לו רב אשי שגם לרבנן מספיק כינוי אך רב הביא את הפסוק ללמד שצריך לתפוש חפץ כדברי רבא שאמר שדיין שמשביע בה' אלוקי השמים הוא כטעה בדבר משנה וחזור, ורב פפא מוסיף שגם דיין שמשביע בתפילין הוא כטועה בדבר משנה והלכה כרבא שצריך נקיטת חפץ ואין הלכה כרב פפא שזה לא טעות שתפילין נקרא נקיטת חפץ.

שבועה היא בעמידה ות"ח נשבע מיושב, שבועה היא בס"ת ות"ח יכול להשבע לכתחילה בתפילין.

שנו בברייתא ששבועת הדיינים נאמרה בלשונה שאומרים לו דע דף לט שכל העולם הזדעזע כשהקב"ה אמר בסיני לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא ועל כל עבירות נאמר ונקה מלבד שבועת שוא שכתוב לא ינקה, ובכל עבירות נפרעים רק מהעובר ובשבועת שוא נפרעים ממנו וממשפחתו, שכתוב אל תתן אל פיך לחטיא את בשרך ובשרו הכוונה לקרובו שכתוב ומבשרך לא תתעלם ובכל העבירות בתורה נפרעים רק ממנו וכאן ממנו ומכל העולם, שכתוב אלה וכחש ואין לומר שרק כשעשה את הכל שהרי כתוב מפני אלה אבלה הארץ וכתוב על כן תאבל הארץ ואומלל כל יושב בה, ובכל העבירות אם יש לו זכות תולים לו ב' וג' דורות וכאן נפרעים מיד, שכתוב הוצאתיה נאום ה' צבקות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו, הוצאתיה משמע מיד, אל בית הגנב זה הגונב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חבירו וטוענו ומשביעו, ואל בית הנשבע בשמי כמשמעו, ולנה וכלתו ואת עציו ועוין שבועה מכלה גם דברים שאש לא מכלה, ואם אמר איני נשבע פוטרים אותו מיד ואם אמר שהוא נשבע העומדים שם אומרים זה לזה סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה, וכשמשביעים אותו אומרים לו דע שלא משביעים אותך על דעתך אלא על דעת המקום ועל דעת ב"ד, כמו שמשע השביע את ישראל דעו שאיני משביעכם על דעתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי כמו שכתוב ולא אתכם לבדכם כי את אשר ישנו פה והיינו אלו

דף לח שנו בברייתא שלר"מ שבועה של כלל חייב אחת ושבועה של פרט חייב על כל אחת ואחת, ור' יהודה סובר שאם אמר שבועה לא לך ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת, ור"א אומר שאם אמר לא לך ולא לך ולא לך שבועה חייב על כל אחת ואחת, ור"ש סובר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד, ואמר רב יהודה בשם שמואל שמה שר"מ עשה כלל עשה ר' יהודה פרט ומה שעשה רב יהודה כלל דהיינו לא לך לא לך לר"מ הוא פרט, ור' יוחנן סובר שלכר"ע באמר ולא לך הוא פרט ונחלקו בלא לך שלר"מ הוא פרט ולר' יהודה הוא כלל, ולר"מ הכלל הוא שבועה שאין לכם בידי, ושמואל ור' יוחנן נחלקו ששמואל דייק מהברייתא שר' יהודה אמר שולא לך הוא פרט א"כ הוא שמע שר"מ אמר שזה כלל ואמר ר' יהודה שזה פרט ור' יוחנן אומר ששניהם לר"מ הוא פרט ואמר ר' יהודה שהוא מודה לו בולא לך והוא חולק על לא לך, ושמואל סובר שר' יהודה לא היה צריך להודות לו והוא היה צריך לנקוט את מה שהוא חולק עליו, ור' יוחנן דייק ממה שאמר ר"מ במשנה ששבועה שאין לכם בידי הוא כלל א"כ הוא פרט שאם נאמר שהוא כלל א"כ עד שאמר ר"מ שבועה שאין לכם בידי הוא היה צריך לומר שבועה לא לך לא לך שהיא כלל וכ"ש שבועה שאין לכם בידי אלא משמע שגם זה פרט, ושמואל סובר שכל האומר ולא לך ולא לך זה כמו שבועה שאין לכם בידי, ולכאורה יש להוכיח מדברי המשנה לא לך ולא לך ולא לך, ויש לגרוס לא לך לא לך, ולכאורה יש להוכיח מהמשך המשנה תן לי פקדון ותשומת יד וגזל ואבידה, ויש לשנות בלי ואו פקדון תשומת יד גזל ואבידה, ולהוכיח מהמשך המשנה תן לי חטים ושעורים וכוסמין, ויש לשנות חטים שעורים כוסמין, אך קשה וכי התנא משבש בכל המהלך, אלא יש לומר שהמשנה היא כדעת רבי שאומר לגבי מחשבת פיגול שאין הבדל בין כזית לכזית וכזית וכזית ששניהם הם פרטים, ולכאורה יש להוכיח מדברי ר"מ עצמו בברייתא שאפילו בחטה שעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת אך יש לשנות חטה שעורה כוסמת, ומה שכתוב אפילו ביאר רב אחא בר רב איקא שאפילו חטה היא בכלל חטים ושעורה בכלל שעורים וכוסמת בכלל כוסמין.

המשנה אומרת שבאמר תן לי פקדון תשומת יד וגזל ואבידה חייב על כל אחת ואחת ואמר ר' יוחנן שפרוטה מכולם מצטרפת, ונחלקו רב אחא ורבינא האם חייב על הפרטים ולא על הכלל או שחייב גם על הכלל, ויש להוכיח ממה ששנה ר' חייא שבחמשה תובעים חטים שעורים וכוסמים חייב ט"ו חטאות ואם נאמר שחייב גם על הכללות א"כ חייב כ' חטאות על הכלל שבועה שאין לך בידי חטים שעורים וכוסמים, ויש לדחות שהתנא הזה מנה רק את הפרטים, אך יש להוכיח מברייתא שר' חייא שנה שיש כ' חטאות ויש לומר שמדובר על הכלל של פקדון תשומת יד גזל ואבידה.

רבא שאל את ר"נ במקרה שחמשה תבעו תן לנו פקדון תשומת יד גזל ואבידה שיש לנו בידך ואמר לאחד מהם שבועה שאין לך בידי פקדון תשומת יד גזל ואבידה ולא לך ולא לך ולא לך האם חייב על אחד **עמוד ב** או שחייב על כל אחד ואחד, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנה ר' חייא שיש כ' חטאות ואם נאמר שמדובר שפירש וכי ר' חייא בא לחדש מניין אלא מדובר שלא פירש ובכ"ז חייב ר' חייא כ' משמע שזה פרטים.

ר"ש סובר שבתבע אנסת ופיתת פטור משבועת הפקדון ר' חייא בר אבא מבאר בשם ר' יוחנן שטעמו של ר"ש כי הוא תובע עיקר קנס, ואמר רבא שהמשל בדברי ר"ש שאדם אמר לחבירו תן לי חטים שעורים וכוסמים שיש לי בידך ואמר לו שבועה שאין לך בידי חטים ונמצא שאמנם חטים אין לו אך יש לו שעורים וכוסמים שלו שהוא נשבע באמת, ואביי אמר שאינו דומה כיון שהוא כפר בחטים ולא בשעורים וכוסמים אך כאן הוא כפר בכל הענין וזה דומה למשביע את חבירו תן לי חטים ושעורים וכוסמים שיש לי בידך והוא אומר אין לך בידי כלל ונמצא שרק חטים אין אצלו אך יש לו שעורים וכוסמים שהוא חייב, ואכן רבין ביאר בשם ר' יוחנן שלר"ש התביעה היא קנס ולא בושת ופגם ולרבנן התביעה היא גם בושת ופגם, ומבאר רב פפא שר"ש סובר שאדם לא עוזב תביעת

שעמדו על הר סיני ובדורות הבאים, ושאר גרים יש ללמוד מהפסוק ואת אשר איננו פה וכל זה במצוות שכבר קבלו, ומצוות שעתידים להתחדש כגון מקרא מגילה יש ללמוד מהפסוק קימו וקבלו קימו מה שקבלו כבר.

מה שכתוב אף היא בלשונה נאמרה זה כמו ששנינו אלו נאמרים בכל לשון פרשת סוטה וידוי מעשר קריאת שמע ותפילה וברכת המזון ושבועת העדות ושבועת הפקדון, והמשנה באה להוסיף שגם שבועת הדיינים נאמרה בלשונה.

מה שנאמר שהעולם הזדעזע כשאמר הקב"ה לא תשא אין לומר שהחומרא היא שזה ניתן בסניי כי גם שאר עשרת הדברות הם מסיני ואין לומר בגלל החומרא שהרי שנינו אלו הן קלות עשה ולא תעשה חוץ מלא תשא וחמורות הן כריתות ומיתת ב"ד ולא תשא עמהם, ויש לומר שהחומרא היא כמו שכתוב אח"כ שבכל העבירות נאמר ונקא ובלא תשא נאמר לא ינקא, ויש להקשות הרי גם בשאר עבירות נאמר ונקא לא ינקא ויש לבאר כדברי ר"א שמקשה שמצד אחד כתוב ונקא וכתוב לא ינקא והוא מבאר שינקא לשבים ולא ינקא לשאינם שבים.

במה שכתוב שבשאר עבירות לא נפרעים ממשפחתו יש להקשות שכתוב במולך ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו, ור"ש אומר אם הוא חטא מה חטאה משפחתו והוא מבאר שאין משפחה שיש בה מוכס שאין כולם מוכסים ואין משפחה שיש בה לסטים שאין כולם לסטים כי הם מחפים עליו, ויש לומר שמשפחתו נדונת בדין אחר ורק לגבי שבועה נידונת באותו דין שרבי דרש בפסוק והכרתי אותו שלכאורה כתוב ושמתי אני את פני שכל המשפחה אינה בכרת כי כתוב אותו, שרק הוא ולא משפחתו.

בכל עבירות נפרעים רק ממנו ובעוון שבועה נפרעים ממנו ומכל העולם שכתוב אלה וכחש ואח"כ כתוב על כן תאבל הארץ ואין לומר עד שיעשה את הכל שכתוב מפני אלה אבלה הארץ, ויש להקשות וכי בשאר עבירות לא נפרעים משאר העולם הרי שנינו על הפסוק וכשלו איש באחיו איש בעוון אחיו שכל ישראל ערבים זה בזה **עמוד ב** ויש לומר שמדובר באופן שיכלו למחות ולא מחו וההבדל בין רשעי משפחתו לרשעי שאר העולם לרשעי משפחתו בדין חמור ורשעי שאר העולם בדין קל והצדיקים פטורים כאן וכאן ולגבי שבועה הוא ורשעי משפחתו כדינו ושאר רשעים בדין חמור והצדיקים של משפחתו ושל שאר העולם בדין קל.

יש להקשות במה שכתוב שהעומדים אומרים סורו נא מעל אהלי הרשעים שלכאורה הנשבע הוא רשע אך מדוע המשביע נכלל בזה, ויש לומר ששנינו שר"ש בן טרפון אומר על הפסוק שבועת ה' תהיה בין שניהם שחלה השבועה על שניהם.

מה שמשביעים אותו לא על דעתך אלא על דעתנו בגלל המעשה שהובא לעיל של הקנה שהיה אצל רבא.

לדעת רב כפירת טענה היא שתי כסף ולשמואל הטענה עצמה היא שתי כסף ואפילו לא כפר אלא בפרוטה ולא הודה אלא בפרוטה חייב, ורבא אומר שבמשנה מדויק כדברי רב שכתוב הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה ולא כתוב כפירת טענה פרוטה, וכן שנינו ההודאה בפרוטה ולא כתוב כפירה בפרוטה, ובפסוק מדויק כדברי שמואל שכתוב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור כמו שכלים שנים כך כסף שנים ומה כסף דבר חשוב כך כלים דבר חשוב ועל זה התורה אומרת כי הוא זה, ורב למד מהפסוק הזה שחייב שבועה הוא בהודאה במקצת הטענה, ושמואל אומר שלומדים את זה ממה שכתוב הוא וכתוב זה שאם כפר במקצת והודה במקצת חייב, ורב סובר שממלה אחת לומדים הודאה במקצת הטענה ומהמלה הנוספת לומדים הודאה ממין הטענה, ושמואל סובר שלומדים ממילה אחת לומדים הודאה ורב סובר שמה שכתוב כסף הוא לכפירה שאם לא כן התורה תכתוב כי יתן איש אל רעהו כלים לשמור וממילה נלמד מה כלים שנים אך כל שנים וכתוב כסף ללמוד באם אינו ענין לטענה לומדים לכפירה שהיא שתי כסף, ושמואל סובר שאם לא היה כתוב כסף היינו אומרים שלא צריך דבר חשוב, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה שאומרת שתי כסף יש לך בידך ואמר לו אין לך בידך אלא פרוטה פטור ולכאורה הסיבה היא שחסר בטענה וקשה לשמואל, ושמואל יבאר שלא מדובר בטען בשווי אלא בטען כסף והודה נחושת ומה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו, אך קשה א"כ מה שכתוב בסיפא שתי כסף ופרוטה יש לי בידך ואמר אין לך בידך אלא פרוטה חייב וזה מובן רק אם טען שוה לכן חייב אך אם הכוונה שטען כסף והודה נחושת מדוע חייב הרי זה לא הודאה ממין הטענה, ויש לומר ששמואל לשיטתו שר"ג אמר משמו שטענו חייבים ושעורים והודה לו באחד מהם חייב, וכך מסתבר שכתוב

בסיפא ליטרא זהב יש לי בידך ואמר לו אין לך בידך אלא ליטרא כסף פטור וזה מובן אם כתוב דוקא אך אם כתוב שווי מדוע פטור הרי בליטרא יש יותר משתי כסף, ואם בסיפא מדובר דוקא א"כ גם ברישא מדובר דוקא ולפ"ז קשה לדעת רב, ורב יבאר שכל המשנה דברה בשווה ורק בליטרא זהב פטור,

דף מ ויש להוכיח ממה שכתוב בסיפא שחבטע דנר זהב ואמר לו אין לך בידך אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה חייב שהכל מין מטבע אד וזה מובן אם המשנה דברה בשוה אך אם המשנה דברה בדוקא מדוע חייב ור"א מבאר שמדובר שטענו דינר מטבעות והחידוש הוא שפרוטה בכלל מטבע וכך מדויק מלשון המשנה שהכל מין מטבע אחת הן, ורב יבאר שהכל דין מטבע אחת ולכאורה יש לדייק שאם ר"א יבאר בסיפא כדעת שמואל א"כ גם ברישא הוא יבאר כדעת שמואל, אך יש לדחות שרק בסיפא הוא העמיד כמו התירוץ של שמואל וברישא הוא יבאר כרב או כשמואל, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שאמר לו דינר זהב זהוב יש לי בידך ואמר לו אין לך בידך אלא של כסף חייב ומשמע דוקא כשאמר לו זהב זהוב אך אם אמר בסתם כוונתו לשווי, ורב אשי מבאר שיש להוסיף שכל האומר דינר זהב הוא כאומר זהב זהוב.

ר' חייא הביא ברייתא לסייע לרב שאמר סלע לי בידך ואמר לו אין לך בידך אלא סלע פחות שתי כסף חייב ואם היה חסר רק מעה פטור.

ר"ג בר יצחק אומר בשם שמואל שמה שצריך שתי כסף זה רק בטענה של המלוה והודאה של הלווה אך אם יש טענת מלוה עם עדות של עד אחד חייב שבועה גם כשהודה רק בפרוטה, שכתוב לא יקום עד אחד באיש לכל עוון ולכל חטאת שרק לעון וחטאת אינו קם על פי עד אחד אך הוא קם לשבועה ושנינו שכל מקום ששנים מחייבים ממון אחד מחייב שבועה.

ר"ג אומר בשם שמואל שאם טען חייבים ושעורים והודה לו באחד מהם חייב, ור' יצחק אומר שזה ישר וכן אמר ר' יוחנן ולכאורה משמע שר"ל חולק יש אומרים שר"ל שהה ושתק ויש אומרים שהוא שתה ולכן שתק, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו שטענו חייבים והודה בשעורים פטור ור"ג מחייב ומשמע שרק בטענו מהם חייב, ויש לדחות שגם בחייבים ושעורים פטור ונחלקו בחייבים להודיע כוחו של ר"ג שחייב גם בחייבים, ולכאורה יש להוכיח מהמשך המשנה שטענו כלים וקרקעות והודה בכלים וכפר בקרקעות או בקרקעות וכפר בכלים פטור **עמוד ב** ואם הודה במקצת קרקעות פטור ואם הודה במקצת כלים חייב ומשמע שרק בגלל שזה קרקע שאינה בת שבועה אך אם זה יהיה כלים וכלים כמו כלים וקרקעות חייב כדברי שמואל, ויש לדחות שגם בכלים וכלים פטור והמשנה כתבה קרקעות לחדש שבהודה במקצת כלים חייב שבועה על הקרקעות שמטלטלים וזקקים קרקעות להשבע עליהם, אך קשה שכבר שנינו בקדושין את הדין של זוקקין, ויש לומר שכאן זה העיקר ובקדושין כתבו את זה אגב דיני קנין.

ר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שטענו חייבים ושעורים והודה באחד מהם פטור ואמנם ר' יצחק אמר לעיל שר' יוחנן הסכים לדברי שמואל, ויש לומר שנחלקו אמוראים בדעת ר' יוחנן, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה שר"ג ות"ק נחלקו בטענו חייבים והודה בשעורים משמע שבטען חייבים ושעורים והודה באחד מהם חייב, ויש לדחות שגם בזה פטור וכתבו טענו חייבים והודה בשעורים להודיע את כוחו של ר"ג, ויש להוכיח ממה שטענו כלים וכפר בקרקעות או להיפך שפטור שקרקע אינה בת שבועה, ומשמע שבכלים וכלים כמו כלים וקרקעות חייב, ויש לדחות שגם בכלים וכלים פטור ונקטו קרקעות לחדש שיש זיקת שבועה ואמנם שנו את זה בקידושין אך כאן זה העיקר ובקידושין כתבו אגב גררא, ור' אבא בר ממל הוכיח מברייתא שאם טען שור והודה שה או שטענו שה והודה לו שור פטור ואם טענו בשור ושה והודה באחד מהם חייב, ויש לדחות שהברייתא הזו היא כדעת ר"ג, אך קשה א"כ גם בטענו שור והודה בשה חייב ויש לומר שזה כדעת אדמון וזה לא סתם דחייה אלא ר' יוחנן אמר להדיא על הברייתא הזו שהיא כדעת אדמון.

רב ענן אומר בשם שמואל שאם טענו חייבים וקדם והודה לו בשעורים אם הוא כמערים חייב אך אם התכוון באמת להודות פטור.

עוד אמר רב ענן בשם שמואל שאם טען שתי מחטים והודה באחת מהם חייב שיצאו כלים מהכלל שלא צריך שתי כסף.

רב פפא אומר שאם טענו כלים ופרוטה והודה בכלים וכפר בפרוטה פטור ואם הודה בפרוטה וכפר בכלים חייב והוא אמר כדברי רב

שכפירה היא שתי כסף וכדברי שמואל שטענו חיטים ושעורים והודה לו באחד מהם חייב.

ר"צ אומר שגם בכפר הכל משביעים שבועת היסת כיון שיש חזקה שאדם לא תובע אלא אם יש לו, אך קשה שיש מצד שני חזקה שאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו, ויש לומר שהלוה רק משתמט ממנו עד שיהיה לו כסף לפרוע, וכן מוכח מדברי רב אידי בר אבין בשם רב חסדא שהכופר במלוה כשר לעדות והכופר בפקדון פסול לעדות, ורב חביבא שנה את דברי ר"צ על הסיפא שטען מנה לי בידך ואמר לו כן ולמחרת אמר לו תנה לי ואמר לו כבר נתתי פטור ועל זה אמר ר"צ שמשביעים אותו שבועת היסת ומי ששנה את דברי ר"צ על הרישא כ"ש שבסיפא יהיה שבועה שהרי בתחילה הוא הודה לו, דף מא ומי ששנה את דברי ר"צ על הסיפא רק שם יש שבועה שהרי כבר הודה לו אך ברישא שמיד הכחיש לא משביעים.

ההבדל בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן לגבי הפיכת שבועה של הנתבע לתובע שבדרבנן הופכים ובדאורייתא לא הופכים, ולדעת מר בר רב אשי שגם בדאורייתא הופכים הנ"מ היא שבדרבנן לא יורדים לנכסיו כשלא נשבע ובשבועה דאורייתא אם לא ישבע יורדים לנכסיו, ולדעת ר' יוסי שגם בשבועה דרבנן יורדים לנכסיו ששינוי שמציאת חרש שוטה וקטן יש בהם גזל מפני דרכי שלום ולר' יוסי זה גזל גמור מדבריהם, והנ"מ שלר' יוסי מוציאים בדיינים, ולדעתו הנ"מ היא שבדאורייתא כשכנגדו חשוד על השבועה הופכים על השני ובשבועה דרבנן לא הופכים שלא עושים תקנה של שכנגדו ישבע לשבועת תקנה ולרבנן שלא יורדים לנכסיו בינתיים עושים שמתא, ורבינא מקשה עד מתי פוגעים באדם עצמו עד שיביא טליתו אלא משמתים אותו רק עד זמן המכות והיינו ל' יום ואז מכים אותו ועוזבים אותו.

רב פפא אומר שמי שמוציא שטר על חברו והנתבע אומר שהוא פרוע אומרים לו אינך נאמן אלא שלם ואם הנתבע תובע שבועה משביעים את התובע, ורב אחא בר רבא מקשה מה זה שונה מפוגם שטרו שמודה בתובע שכבר שילם חלקו ופורע רק בשבועה, אמר רב אשי שבפוגם שטרו טוענים לו גם אם אינו טוען, ובלי גמימה רק אם טען משביעים את התובע, ואם הוא ת"ח לא משביעים אותו, ומקשה רב יימר וכי ת"ח משלח גלימות של אנשים לתובע בלי שבועה, אלא יש לומר שלא מזקינים אותו כלל לדין שלא משביעים וגם הוא לא ישלם.

רב יהודה אומר בשם רב אסי שמי שמלוה לחברו בעדים צריך לפרעו בעדים וכשהוא אמר את זה לפני שמואל הוא אמר שיכול הנתבע לטעון שהוא פרע בפני שנים שהלכו למדינת הים, ולכאורה יש להוכיח מדברי המשנה שתבעו מנה לי בידך ואמר לו כן ולמחרת אמר לו תנה לי ואמר לו נתתיו לך פטור, ולכאורה התביעה היתה בעדים וזה כאילו הלווה בעדים וכתוב שפטור, **עמוד ב** ורב אסי יבאר שאני דברתי רק באופן שמתחילה הלווה בעדים שלא האמין לו אלא לעדים אך כאן ההלואה לא היתה בעדים, ורב יוסף שנה שרב יהודה אמר בשם רב אסי שהמלוה לחברו בעדים לא צריך לפרעו בעדים, אך אם אמר אל תפרע לי אלא בעדים צריך לפרעו בעדים, וכשכרב יהודה אמר את זה לשמואל הוא אמר הרי יכול הלוה לטעון פרעתוך בפני פלוני ופלוני והם הלכו למדינת הים, ולכאורה יש להביא ראיה מהמשנה שכשתבעו מנה לי בידך ואמר לו כן ואמר לו אל תתן לי אלא בעדים ולמחרת אמר לו נתתי לך חייב כי צריך לתת לו בעדים, וקשה לשמואל ושמואל סובר שזה מחלוקת תנאים ששינוי בביריתא שאם אמר בעדים הלויתי לך פרע לי בעדים או יתן לו או שיביא ראיה שנתן לו ור' יהודה בן בתירה אומר שיכול לומר לו פרעתוך בפני פלוני ופלוני והם הלכו למדינת הים, ורב אחאי פרך מי אמר שאמר לו בשעת הלוואה אולי מדובר בשעת תביעה והוא אמר לו וכי לא הלויתי לך בעדים והיה לך לפרוע בעדים אך אם אמר לו בשעת הלוואה לפרוע בעדים לכו"ע חייב. ורב פפי אמר בשם רבא שלהלכה המלוה לחברו בעדים צריך לפרעו בעדים, ורב פפא אמר בשם רבא שהמלוה לחברו בעדים לא צריך לפרוע לו בעדים אך אם אמר לו אל תפרע לי אלא בעדים צריך לפרעו בעדים ואם אמר פרעתוך בפני פלוני ופלוני והם הלכו למדינת הים הוא נאמן.

אדם אמר לחברו כשתפרע פרע לי בפני ראובן ושמעון והוא פרע בפני שנים אחרים אביי אומר הרי אמר לו שיפרע בפני שנים וכך עשה, אמר לו רבא שלכן אמר לו דוקא בפני פלוני ופלוני כדי שלא ידחהו.

אדם אמר לחברו כשתפרע פרע לי בפני עדים שונים הלכות ופרע לו בפני עצמו ונאנסו אותם מעות והוא אמר לר"צ אמנם קבלתים אך זה היה בתורת פקדון עד שאמצא עדים שונים הלכות לקיים את התנאי.

אמר לו ר"צ הרי אתה מודה שהוא החזיר וזה פרעון גמור ואם אתה רוצה לקיים את התנאי תביא אותם וקיים את התנאי שהרי אני ורב ששת שונים הלכות ספרא ספרי ותוספתא וכל הגמרא.

אדם אחד אמר לחברו השב לי ק' זוו שהלויתוך אמר לו לא היו דברים מעולם והביא המלוה עדים שהוא הלוה והחזיר אמר אביי אי אפשר לחייבו שהרי העדים שאומרים שהלוה אומרים שפרע ורבא אומר שכל האומר לא לויית כאומר לא פרעתי.

אדם אמר לחברו השב לי ק' זוו שהלויתוך אמר לו וכי לא פרעתי לך בפני פלוני ופלוני ובאו אותם עדים ואמרו לא היו דברים מעולם ורב ששת סבר לומר שהוא הוחזק כפרן אמר לו רבא שדבר שלא מוטל על אדם אינו על דעתו.

אדם אמר לחברו השב לי ו' מאות זוו שאתה חייב לי אמר לו וכי לא פרעתי לך ק' קב עפצים,

דף מב שכל אחד שוה שש שש אמר לו והרי הכל אחד שוה ארבע ארבע, אמר רבא שהוא הוחזק כפרן אמר לו רמי בר חמא הרי אמרת כל דבר שלא מוטל על אדם אינו על דעתו אמר רבא שאנשים זוכרים את קציצת השער.

אדם אמר לחברו השב לי ק' זוו שהלויתוך והנה השטר אמר לו פרעתי לך אמר לו שפרעת חוב אחר, אמר ר"צ שהורע השטר ורב פפא אמר שהשטר לא הורע, ויש להקשות על רב פפא מהמקרה של אדם שאמר לחברו השב לי ק' זוו שהלויתוך והנה השטר, אמר לו וכי לא נתת לי את המעות עבור שוורים וכבר ישבת על הדלפק של הקצבים וקבלת את הכסף אמר לו שזה עבור חוב אחר, ואמר רב פפא שהורע השטר ויש לומר ששם הוא טוען טענה מבוררת ולכן הורע השטר אך כאן השטר טוב, ולמסקנא רב פפי סובר שהשטר לא הורע ורב ששת בר רב אידי סובר שהשטר הורע ולהלכה הורע השטר ודוקא כשפרעו בפני עדים ולא הזכיר את השטר אך אם פרע בפני עצמו מתוך שיכל לומר לו שלא היה שום פרעון נאמן לומר שהפרעון היה עבור חוב אחר וכמו המקרה של אבימי בר רב אבהו.

אדם אחד אמר לחברו אתה נאמן לי כל פעם שתאמר לא פרעתי והוא פרע לו בפני עדים אביי ורבא סוברים שהוא האמינו בכל, ורב פפא מקשה שאמנם האמינו יותר מעצמו אך לא יותר מעדים.

אדם אחד אמר לחברו אתה נאמן עלי כמו שני עדים כשתתבעני והוא פרע לו בפני ג' אמר רב פפא שהאמינו כשנים אך לא כג', אמר לו רבה הונא בר רב יהושע שרבנן אמרו שהולכים אחר רוב דעות רק לגבי אומד שיש בקיאות ביותר אנשים אך לגבי עדות מאה כשנים ושנים כמאה, ללישנא בתרא המקרה היה שאדם אמר לחברו נאמן אתה עלי כשנים כשתתבעני והוא פרע לו בפני ג' ורב פפא אמר שהוא האמינו כשנים אך לא כג', והקשה רב הונא בר רב יהושע שמאה כשנים ושנים כמאה אך אם אמר לו נאמן אתה עלי כג' ופרע לו בפני ד' א"כ הוא ירד לדעות והולכים אחרי הד'.

לא נשבעים על טענת קטן שכתוב כי יתן איש אך רעהו כסף או כלים לשמור ואין נתינת קטן כלום.

המשנה ממשיכה שנשבעים לקטן והקדש לכאורה כתוב לפני כן שלא נשבעים לקטן ורב מבאר שבסיפא מדובר שהוא בא בטענת אביו וכו"א בן יעקב ששינוי שר"א בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו שאם אמר לו מנה לאביך בידי והחזרתי חצי הוא נשבע וזהו הנשבע על טענת עצמו ולחכמים הוא כמשיב אבידה ופטור, ויש להקשות וכי ר"א בן יעקב חולק על הסברא של משיב אבידה וביאר רב שמדובר שטענו קטן והרי שינוי שלא נשבעים על טענת קטן אלא מדובר בגדול ולגבי עניני אביו הוא נחשב קטן, אך קשה א"כ זה לא נקרא טענת עצמו אלא טענת אחרים, ויש לפרש טענת אחרים והודאת עצמו **עמוד ב** אך קשה שכל התביעות זה טענת אחרים והודאת עצמו אלא נחלקו ר"א וחכמים בסברת רבה שאמר מדוע התורה אמרה שמודה במקצת חייב שבועה שיש חזקה שאדם לא מעיז פניו בפני בעל חובו והוא רצה לכפור בכל, אך הוא לא כפר כי אינו מעיז אלא שרצה להודות בכל ומה שלא הודה כי רצה להשתמט עד שיהיה לו מעות לפרוע והתורה מטילה שבועה עליו כדי שיוודה בכל, וסובר ר"א בן יעקב שגם לגבי בנו שייך את הסברא שאינו מעיז ולכן אינו נקרא משיב אבידה וחכמים סוברים שרק בו אינו מעיז אך לגבי בנו הוא מעיז ולכן זה נקרא משיב אבידה, אך קשה וכי ניתן להעמיד את המשנה כר"א בן יעקב הרי כתוב ברישא מנה לאבא בידך ואמר אין לך בידי אלא חמישים דינר פטור כי הוא כמשיב אבידה ויש לומר ששם מדובר שלא אמר ברי לי אך כאן מדובר שאמר ברי לי.

שמואל מבאר שנשבעים לקטן הכוונה שהנפרע מנכסי קטן שיפרע רק בשבועה וכן להקדש להפרע מנכסי הקדש, ולכאורה לקטן כבר שינוי שמנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ויש לומר שהמשנה

מחדשת כדברי אביי קשישא שאומר שמה שכתוב במשנה יתומים מדובר גם בגדולים לגבי שבועה ולגבי גביה רק מזיבורית, ולכאורה גם לגבי נשבעים לפורע מהקדש גם שנינו כבר שמנכסים משועבדים פורע רק בשבועה ומה ההבדל בין הקדש לשאר משועבדים, ויש לומר שלולא משנתינו היינו אומרים שרק הנפרע מהדיוט ישבע כי אדם עושה קנוניא על ההדיוט אך אינו עושה קנוניא על ההקדש, קמ"ל שגם על ההקדש חששו מקנוניא, אך קשה שרב הונא אמר ששכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן שיש חזקה שאדם לא עושה קנוניא על ההקדש ויש לומר שזה דוקא בשכיב מרע שאדם לא חוטא עבור יורשיו אך בבריא חוששים לקנוניא גם בהקדש.

משנה על אלו דברים לא נשבעים: על עבדים שטרות וקרקעות והקדשות ואין בהם תשלומי כפל וד' וה' ושומר חנם לא נשבע ושומר שכר אינו משלם ור"ש סובר שבקדשים שחייב באחריותם נשבעים עליהם וקדשים שאינו חייב באחריותם לא נשבעים עליהם ור"מ אומר שיש דברים שהם כקרקע ואינם כקרקע וחכמים לא מודים לו שאם אמר י' גפנים טעונות מסרתי לך ואמר הנתבע שהיו רק חמש ר"מ מחייב שבועה ולחכמים לא כי המחומר לקרקע כקרקע, לא נשבעים על דבר שהוא במדה משקל ומנין כגון שאמר לו בית מלא מסרתי לך ואמר הנתבע איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור ואם אחד אומר עד הזיזו והשני אומר עד החלון חייב. **גמרא** שאין תשלומי כפל במה שהמשנה אמרה למדו בברייתא מהפסוק על כל דבר פשע וזה כלל על שור על חמור על זה על שלמה זה פרט ועל כל אבידה זה כלל כלל פרט וכלל דנים כעין הפרט שהוא דבר המיטלטל לגופו ממון להוציא קרקעות ועבדים והקשו לקרקעות ושטרות אין גופן ממון והקדש ממעטים מרעהו, ופטור מד' וה' שהתורה אמרה תשלומי ד' וה' ולא ג' וד' והרי פטור כבר מכפל.

דף מג מנין ששומר חנם לא נשבע על קרקעות ששנינו על הפסוק כי יתן איש אל רעהו זה כלל כסף או כלים זה פרט לשמור הוא כלל דנים כעין הקדש שהוא דבר המיטלטל וגופו ממון להוציא קרקעות ועבדים שהקשו לקרקעות ושטרות שאין גופן ממון, והקדש שכתוב רעהו.

שומר שכר לא משלם כמו ששנו בברייתא על הפסוק כי יתן איש אל רעהו כלל חמור שור או שה פרט, לשמור הוא כלל ודנים כעין הפרט שהוא דבר המיטלטל וגופו ממון, והקדש ממעטים מרעהו. **חכמים** טענו שכל המחומר לקרקע כקרקע לכאורה משמע שר"מ סובר שהמחומר לקרקע אינו כקרקע אך א"כ ר"מ לא היה צריך לחלוק רק בגפנים טעונות אלא גם בריקות, ור' יוסי בר חנינא מבאר שנחלקו בענבים שעומדות להבצר שר"מ סובר שהם כבצורות וחכמים סוברים שהם לא כבצורות.

אביי אומר על דברי המשנה בתבע בית מלא מסרתי לך שמדובר שתבע בית סתם אך אם תבע בית זה מלא זה טענה מבוררת, ור"ב מקשה שהמשנה מסיימת זה אומר עד הזיזו וזה אומר עד החלון חייב והמשנה יכלה לחלק לגבי בית מלא שזה רק באמר בית סתם ובבית זה חייב, ור"ב מבאר במשנה שחייב רק עד שיטענו בדבר שבמדה משקל ומנין, ושנינו כדברי ר"ב שאם אמר כור תבואה יש לי בידך ואמר הנתבע אין לך בידי אלא קטנה פטור וכן אם תבעו אזור גודלה יש לי בידך ואמר הנתבע אין לך בידי אלא קטנה פטור אך אם אמר לו כור תבואה יש לי בידך והנתבע אמר אין לך בידי אלא לתך חייב ואם אמר מנורה בת עשר לטריין יש לי בידך והנתבע אמר שהיא רק בת ה' לטריין חייב, והכלל הוא שחייב רק אם טוענו בדבר שבמדה משקל ומנין ומודה לו בדבר של מדה משקל ומנין, ולכאורה הכלל בא לרבות שטען לו בית זה מלא ולכאורה מה החילוק בין מנורה גדולה וקטנה שזה לא הודאה ממין הטענה וגם ב' לטריין וה' לטריים זה לא הודאה ממין הטענה, מבאר ר"ב שמואל בר רב יצחק שמדובר שטען לו מנורה של חוליות שמודה לו במנורה עצמה אך קשה א"כ לגבי אזור גם נחלק כך ונעמיד שיש בה חתיכות חתיכות אלא המשנה לא דברה בחיבור של תפירה א"כ היא גם לא דברה בשל חוליות ור' אבא בר ממל מבאר שבמנורה זה נקרא הודאה ממין הטענה שהרי יכול לגוררה ולהעמידה על ה' לטריין.

משנה מי שהלוה לחבירו על משכון והוא אבד וטען המלוה שהחוב היה סלע והמשכון היה שוה רק שקל והלוה אמר שהלוית לי סלע והוא היה שוה סלע פטור ואם אמר המלוה סלע הלוית והמשכון שוה רק שקל והלוה אמר שהיה שוה ג' דינרים חייב המלוה להשבע וכן במקרה שהלוה אמר שהלוית לי סלע והמשכון שוה ב' סלעים

והמלוה אומר שהיה שוה רק סלע הוא פטור ואם תבע הלוה שהחוב היה סלע והמשכון שוה שתיים והמלוה מודה שהוא היה שוה ה' דינרים חייב ונשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע השני והמלוה יוציא את הפקדון. **עמוד ב גמרא** יש לברר על מה המשנה אומרת מי נשבע אם זה הולך על תביעת הלוה זה פשוט שהמלוה נשבע שהרי המשביע הוא הלוה, ושמואל אומר שהמשנה דברה על הרישא וכן אמר ר' יוחנן ולכאורה הכוונה לסיפא של הרישא שאמר המלוה סלע הלוית והמשכון שוה שקל והלוה אמר שהמשכון היה שוה ג' דינרים חייב שהשבועה היא אצל הלוה ולקחו חכמים את השבועה מהלוה והטילוה על המלוה, ולמסקנא שרב אשי אומר שהמלוה נשבע שאינה ברשותו והלוה נשבע כמה שוה ויש לבאר במשנה מי נשבע תחילה מי שהפקדון אצלו שמא ישבע השני ויוציא המלוה את הפקדון.

שמואל אומר שמי שהלוה לחבירו אלף זוז ומשכן לו עליהם קת של מגל אם אבד הקת של המגל המלוה איבד את כל החוב, אך אם נתן לו שני קתים של מגל לא אומרים שאם איבד אחד איבד חצי מהחוב וכשאיבד את השני אבד כל החוב ור"י סובר שגם בשני קתים של מגל אם איבד אחד איבד חצי מהחוב וכשאיבד השני אבד כל החוב אך אם משכן לו קת ונסכא לא אומרים שאם אבד אחד אבד חצי מהחוב, ונהרדעי סוברים שגם בקת ונסכא אם אבד אחד אבד חצי מהחוב, ולכאורה יש להוכיח מהמשנה שכתוב סלע הלויתך עליו והמשכון היה שוה שקל והלוה טוען שהלוית לי סלע והוא היה שוה ג' דינרים חייב, ולכאורה לדברי שמואל יאמר הלוה הרי קבלת את החוב, ויש לומר שבמשנה מדובר שפירש לו שזה רק משכון ולא פרעון ושמואל דיבר כשלא פירש לו, לכאורה נחלקו בזה תנאים ששנינו המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון לר"א ישבע ויטול מעותיו ור"ע סובר שיכול לומר לו הרי הלוית על המשכון וכשאיבד המשכון אבדו מעותיו אך מי שהלוה אלף זוז בשטר והניח בידו משכון לכו"ע כשאיבד המשכון אבדו מעותיו ולכאורה אם מדובר שהמשכון שוה כשיעור החוב,

דף מד מה טעמו של ר"א אלא מדובר שאינו שוה את החוב ונחלקו בדברי שמואל שר"ע סובר כשמואל ור"א לא סבר כשמואל, ויש לדחות שכשאינו שוה גם ר"ע לא סבר כשמואל ונחלקו כשהמשכון שוה ובדברי ר' יצחק שאמר שבעל חוב קונה את המשכון שכתוב בהשבת העבוט ולך תהיה צדקה ואם אינו קונהו מדוע זה צדקה, ור"א לא סובר כר' יצחק ור"ע סבר כר' יצחק וא"כ דברי ר' יצחק תלויים במחלוקת תנאים, אך יש לדחות שר' יצחק דיבר במשכנו שלא בשעת ההלוואה אך אם משכן בשעת ההלוואה הוא יסבור כשמואל, אלא יש לומר שאם משכן שלא בשעת ההלוואה כו"ע סוברים כר' יצחק שקונה משכון ונחלקו במשכנו בשעת ההלוואה וכמו המחלוקת של שומר אבידה שר"ב אמר שהוא כשומר חנם **עמוד ב** ורב יוסף סובר שהוא כשומר שכר, אך קשה שא"כ נחלקו תנאים בשיטת רב יוסף ויש לומר שלגבי שומר אבידה כולם מודים לרב יוסף ונחלקו לגבי משכון שהמלוה צריך אותו האם זה נקרא מצוה או לא, ולכאורה נחלקו בזה בברייתא במלוה חבירו על המשכון ונכנסה שמיטה לרשב"ג גם אם אין המשכון שוה חצי החוב הוא משמט ולרבי אם משכנו כנגד חובו הוא לא משמט ואם לא הוא משמט, ולכאורה מה שאמר רשב"ג אינו משמט אם הכוונה כנגדו א"כ רבי סובר שמשמט גם כנגדו א"כ מדוע הוא תפס משכון אלא מדובר שהמשכון שוה כנגד כולו ונחלקו בדעת שמואל שרשב"ג סובר כשמואל ורבי סובר שמשמט רק כנגדו, ויש לדחות שמדובר שרשב"ג גם דיבר בכנגדו שלא משמט ורבי סובר שגם כנגדו משמט ומה שתפס את המשכון הוא רק לזכרון דברים.

פרק כל הנשבעים

משנה כל הנשבעים בתורה הם נשבעים להפטר מתשלומין, אך יש נשבעים ונוטלים מתקנת חז"ל שכיר נגול ונחלב ומי שכנגדו חשוד על השבועה וחנוני על פנקסו, בשכיר מדובר שהשכיר ביקש את משכרותו ואמר בעה"ב שלמתי לך והוא אומר לא שלמתי נשבע השכיר ונוטל, ור' יהודה סובר שהוא נשבע רק כשיש מקצת הודאה כגון שאמר לו תן לי שכרי חמישים ואמר בעה"ב קבלת דינר זהב, כנגדו מדובר שהעידו שנכנס לבייתו למשכנו שלא ברשות והוא אמר כלי נטלת והוא אומר לא נטלתי נשבע בעה"ב ונוטל ור' יהודה סובר שנשבע רק כשיש מקצת הודאה, כגון שאמר בעה"ב נטלת שני כלי ואומר הגולן נטלתי רק אחד, בנחבל מדובר שיש עדים שנכנס אליו שלם ויצא חבול והוא אומר חבלת בי ואומר השני שלא חבל נשבע הנחבל ונוטל, ור' יהודה אומר שנשבע רק כשיש מקצת הודאה כגון שאמר חבלת בי שתיים והוא אומר חבלתי בך רק אחת.